

POSTANOWIENIE

31 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 31 stycznia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa S.M. i D.M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 20 kwietnia 2023 r., I ACa 428/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz S.M. i D.M.
kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z odsetkami
w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu
świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia
doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty, tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[J.T.]

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w W. (dalej: bank) wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku uwzględniającego jedynie w niewielkiej części apelację skarżącego w sprawie o ustalenie i zapłatę toczącej się z powództwa S.M. i D.M..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako pierwszą przyczynę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania bank wskazał nieważność postępowania. Podniósł wprawdzie, że jako przyczynę kasacyjną wskazuje „oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wynikającą z faktu, iż zaskarżony Wyrok został wydany w warunkach nieważności postępowania” (s. 4 skargi), jednak niewątpliwie intencją skarżącego było stwierdzenie, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno nastąpić w związku z wystąpieniem okoliczności określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. Nieważność postępowania zachodzi bowiem w sposób obiektywny i nie ma charakteru ocenego, a przy tym: każdorazowo wymaga przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i uchylenia zaskarżonego wyroku. W dalszej części wyводу pozwany wprost wskazał na ostatnio przywołany przepis.

Uzasadniając tezę o zaistnieniu nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym pozwany powołał się na art. 379 pkt 4 k.p.c. oraz stanowisko prawne wyrażone w uchwale (7) SN – zasadzie prawnej – z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, stwierdzając, że rozpoznanie sprawy przez sąd w składzie ukształtowanym stosownie do art. 15zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: u.cov.) "ograniczało prawo Pozwanego do sprawiedliwego rozpoznania sprawy, bowiem rozpoznanie sprawy w składzie jednoosobowym nie było konieczne dla ochrony zdrowia publicznego, co ostatecznie doprowadziło do nieważności przedmiotowego postępowania ze względu na sprzeczności składu orzekającego z przepisami prawa" (s. 4 skargi).

Zawarcie w art. 398⁹ k.p.c. przyczyny kasacyjnej w postaci nieważności postępowania wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najdonioślejszym charakterze. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania należy brać pod uwagę z urzędu. Oznacza to także możliwość uwzględnienia skargi niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia określonego przepisu postępowania, oraz od tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (zob. postanowienie SN z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02).

Jednocześnie, mając na względzie okoliczność, że na etapie tzw. przedsądu nie dochodzi do merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie tej skargi do rozpoznania nie jest konieczne najzupełniej pewne wykazanie, iż postępowanie przed sądem drugiej instancji dotknięte było wadliwością określoną w art. 379 k.p.c. Konieczne jest jednak przedstawienie argumentacji, z której wynika, że stan taki jest co najmniej wysoce prawdopodobny (zob. postanowienie SN z 18 lipca 2024 r., I CSK 2176/23).

W sprawie nie uprawdopodobniono, by zaszła wskazana przez pozwanego przyczyna nieważności postępowania. Z przedstawionych przez skarżącego racji wynika, że bank zdaje sobie sprawę, iż skład sądu orzekającego w sprawie nie był sprzeczny z przepisami prawa. Do ukształtowania tego składu znajdował bowiem zastosowanie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 u.cov., zgodnie z którym sprawa mogła zostać rozpoznana w składzie jednoosobowym. Skarżący dostrzega zatem, że nie zachodzi sytuacja, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c., natomiast oczekiwanie niezastosowania przepisu szczególnego tłumaczy zasadniczo przywołaniem tezy uchwały siedmiu sędziów SN –zasady prawnej – z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22.

Do wydania zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego doszło jednak przed wydaniem tej uchwały (20 kwietnia 2023 r.), toteż przyjęta w niej wykładnia przepisów prawa nie była wiążąca w niniejszej sprawie. Zgodnie bowiem z treścią uchwały obowiązuje ona – stosownie do stanowiska wyrażonego w jej sentencji, a odmiennego od wyjaśnienia zawartego w uzasadnieniu – "od dnia jej podjęcia". Nie istnieje zatem potrzeba rozważenia ewentualnego formalnego wpływu tej uchwały na obranie określonego kierunku oceny prawnej przez Sąd Najwyższy orzekający w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Jednocześnie treści zawarte w uzasadnieniu wskazanej uchwały nie przekonują o trafności wyrażonego w niej stanowiska, wobec czego nie zachodzą również podstawy do uznania, by poglądy stojące za podjęciem uchwały miały znaleźć przełożenie na rozstrzygnięcie o zasadności – opartego na częściowo zbliżonych motywach – wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie SN z 18 lipca 2024 r., I CSK 2176/23).

Podzielenie stanowiska skarżącego wymagałoby w istocie pominięcia przepisu ustawy z uwagi na jego – rzekomą – niezgodność z Konstytucją oraz przyjęcia, że w jego miejsce zastosowanie powinien być znaleźć art. 367 § 3 k.p.c. w brzmieniu sprzed 28 września 2023 r. Sąd Najwyższy nie dostrzega jednak przyczyn, dla których art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 u.cov. miałyby wymagać zbadania zgodności z Konstytucją (w trybie właściwym, tj. przewidzianym przez art. 193 Konstytucji), ani tym bardziej – racji, dla których pominięcie zastosowania tego przepisu byłoby dopuszczalne w jednostkowej sprawie.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania bank wskazał potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Skarżący podniósł, że wykładni wymagają art. 385¹ § 1 i 2 k.c. Zdaniem pozwanego wspomniane przepisy Kodeksu cywilnego wywołują rozbieżności orzecznicze dotyczące "tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami" (s. 4 skargi). W ocenie skarżącego konieczne jest wyjaśnienie, czy abuzywna jest tzw. klauzula kursowa (odnosząca się do sposobu ustalania wartości waluty obcej), czy także tzw. klauzula ryzyka walutowego, uzależniająca wysokość zobowiązania kredytobiorcy od kursu waluty obcej. Bank przedstawił przy tym wywód, z którego wynika, że w ocenie pozwanego "eliminacja [...] samej tylko Klauzuli Kursowej nie może pociągać za sobą automatycznego wyeliminowania Klauzuli Indeksacyjnej" (s. 15 skargi).

Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz kierunku jej zarzutów wynika, że intencją banku było wykazanie, iż – w razie uznania klauzuli kursowej za abuzywną, lecz nieuczynienia tego w stosunku do klauzuli ryzyka walutowego – umowa powinna być dalej wykonywana, a stosowany w rozliczeniach stron kurs waluty obcej powinien być określony na podstawie czynników innych niż klauzula kursowa.

Potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (zob. postanowienia SN z: 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09 oraz 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17). Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna natomiast zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Brak spójności orzecznictwa przestaje mieć znaczenie prawne wtedy, gdy po jego wystąpieniu wydana zostanie w danym przedmiocie uchwała Sądu Najwyższego działającego w poszerzonym składzie (zob. postanowienie SN z 31 maja 2023 r., I CSK 3360/22). To samo tyczy się sytuacji, w której uchwała tego rodzaju rozstrzyga wątpliwości co do kierunku wykładni przepisów prawa, które wcześniej budziły poważne wątpliwości – rolą Sądu Najwyższego jest bowiem m.in. zapewnienie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych (art. 1 pkt 1 u.s.n.). W związku z tym należy wskazać, że, wobec braku podstaw do podjęcia działań unormowanych w art. 88 § 1 u.s.n., przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy Sąd Najwyższy pozostaje, na mocy art. 87 § 1 u.s.n., związany stanowiskiem wyrażonym w sentencji uchwały Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej – z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22.

W powyższej uchwale orzeczono m.in., iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów, a w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego

umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Oznacza to, że podnoszone przez skarżącego wątpliwości uległy dezaktualizacji, a ewentualne wątpliwości związane z przytoczonymi na wstępie przepisami zostały usunięte, przy czym kierunek ich rozstrzygnięcia nie uzasadnia ewentualnego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej.

Jako trzecią przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych. Ujął je w formę pięciu pytań. Pierwsze cztery z nich dotyczyły różnych aspektów możliwości dalszego obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej po wyeliminowaniu z niej (wskutek zastosowania art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c.) postanowień dotyczących ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej. Ostatnie pytanie dotyczyło natomiast tego, jak kształtuje się zakres (rzekomego) obowiązku poinformowania przez sąd konsumenta o konsekwencjach „unieważnienia” umowy w związku z zawarciem w niej postanowień niedozwolonych (s. 5-6 skargi).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (zob. postanowienie SN z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienie SN z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której

pytanie zostało zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzygnięciu innych spraw.

Postawione przez pozwanego pytania nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego. Pierwsze cztery z nich dotyczą bowiem kwestii rozstrzygniętych już przez wspomnianą wyżej uchwałę Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej – z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22. Sformułowane przez bank problemy nie są zatem nowe i należy uznać je za rozstrzygnięte, przy czym kierunek tego rozstrzygnięcia nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej.

Z kolei ostatnie z przedstawionych przez bank pytań, związane z rzekomym obowiązkiem informowania konsumenta o „konsekwencjach prawnych wynikających z unieważnienia umowy”, wyrasta z założenia, że bankowi mogą *in casu* przysługiwać względem konsumentów jakieś szczególne roszczenia związane ze stwierdzeniem nieważności (błędnie określanym mianem „unieważnienia”) umowy kredytu. Tymczasem w przytoczonej wyżej uchwale stwierdzono, że jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, to nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia. Tym samym, wobec nieistnienia konsekwencji „unieważnienia” umowy, oczywiście zbędne byłoby pouczanie konsumenta w tym przedmiocie.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

Beata Janiszewska

[J.T.]

r.g.